

РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ СПІЛЬНОТ У ФОРМУВАННІ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СЕКУЛЯРИЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Актуалізуючи обрану проблематику, слід зазначити, що у сучасному глобалізованому світі релігія продовжує відігравати вагомий роль у суспільному житті, особливо в умовах соціальних трансформацій, криз і конфліктів. Незважаючи на посилення секуляризаційних процесів, релігійні спільноти залишаються впливовими агентами соціалізації, намагаються підтримувати нормативний порядок та сприяють певній інституціоналізації моральних орієнтирів. В умовах продовження активних військових дій на території України значення релігії як чинника соціальної інтеграції стає ще більш суттєвим. В такому контексті, релігія не лише виконує функцію індивідуальної духовної орієнтації, але й виступає стабілізуючим фактором у суспільстві, сприяючи адаптації до нових реалій та відтворенню соціальної згуртованості.

Ритуали, богослужіння та релігійні святкування займають примітне місце у процесах формування колективної ідентичності, створюючи спільний культурний код та забезпечуючи трансляцію символічних значень. Участь соціальних суб'єктів у релігійних заходах не лише зміцнює особистісну релігійну ідентичність, але й сприяє усвідомленню спільної історичної спадщини, культурного надбання та національної самобутності. В українських реаліях ці практики набувають особливої важливості у контексті зміцнення національної ідентичності на тлі зовнішніх загроз, зокрема у протистоянні російській інформаційній та військовій агресії. У цьому контексті слід звернути увагу на феномен секуляризації як невід'ємний елемент соціальної модернізації, що має неоднорідний вплив на різні суспільства. Попри загальну тенденцію до зниження впливу релігії на суспільне життя, вона зберігає статус значущого соціального інституту. В умовах війни та системних соціальних потрясінь релігійні організації виконують важливі функції соціальної підтримки та психологічної реабілітації постраждалих. Вони не лише забезпечують гуманітарну допомогу, але й сприяють ресоціалізації осіб, які переживають важкі життєві ситуації. У кризові періоди релігійні спільноти виконують функцію соціального центру, який забезпечує комунікативний простір для взаємопідтримки та збереження колективного сенсу у складних життєвих обставинах.

Сучасне релігійне життя в Україні характеризується багаторівневими процесами, що поєднують традиційну релігійність із новими формами духовних практик. З одного боку, зберігається вплив домінуючих конфесій, таких як православ'я та греко-католицизм, що виконують значущу роль у збереженні національної самобутності та традиційних цінностей. З іншого боку, зростає популярність нових релігійних рухів і неформальних духовних практик, що відповідає загальносвітовим тенденціям трансформації релігійності під впливом глобалізаційних процесів, урбанізації та цифрової комунікації. Таким чином, аналіз релігії як соціального феномену дозволяє глибше зрозуміти механізми формування колективної ідентичності та способи її відтворення в умовах кризових суспільних трансформацій.

Для емпіричної ілюстрації означених теоретичних нарисів звернемося до результатів дослідження, проведеного компанією Active Group за допомогою онлайн-панелі SunFlower Sociology. Методом анкетування було опитано громадян України віком від 18 років і старше. Вибірка складалася з 1200 анкет, репрезентативних за віком, статтю та регіонами України. Період збору даних - 25 січня 2024 року. За даними дослідження, теоретична похибка з довірчою ймовірністю 0,95 не перевищує 2,9%

Таблиця 1. Розподіл відповідей респондентів на питання «В яких з зазначених напрямків релігійні спільноти є важливими центрами підтримки під час війни?» (у %)

Релігійні організації реалізують благодійні та гуманітарні ініціативи	31,6
Релігійні спільноти стають центром волонтерських ініціатив	24,9
Релігія майже не впливає на громадянську активність	19,5
Пошук моральної підтримки для громадянського спротиву	14,6
Відновлення зруйнованих храмів	13,7
Релігійні лідери можуть сприяти вирішенню конфліктів	13,0
Релігія і громадянська активність - це два різних аспекти життя	12,8
Релігія спонукає до більшої громадянської активності	12,5
Інше	5,0
Важко відповісти	29,6

Аналізуючи отримані дані, можна побачити, що під час війни релігійні спільноти найчастіше асоціюються з осередками, які надають гуманітарну допомогу та реалізують благодійні ініціативи. Це, ймовірно, є наслідком їхньої активної включеності у процеси протидії російському вторгненню. Варто відзначити, що релігійні спільноти в таких умовах прагнуть набути статусу, подібного до громадських і волонтерських організацій, які відіграють ключову роль у становленні громадянського суспільства в Україні та сприяють національній консолідації. У цьому контексті стає зрозумілим, чому респонденти на другому місці визначили роль релігійних спільнот як центрів волонтерських ініціатив - 24,9%. Частково це можна пояснити діяльністю міжнародних релігійних благодійних

фондів, таких як «Caritas», які активізували свою роботу в Україні після початку війни. Такі показники вказують на мобілізаційну функцію релігійних спільнот та їхню здатність об'єднувати людей для надання соціальної допомоги різного спрямування. Таким чином, респонденти на перші позиції поставили функції, які традиційно не були притаманні релігійним спільнотам, а скоріше запозичені з практик розповсюджених в громадянських суспільствах. Можна припустити, що це є реакцією на посилення секуляризаційних процесів та бажанням релігійних спільнот не лише зберегти свій вплив, а й розширити його через соціально затребувані ініціативи.

Цікаво, що частка респондентів, які вважають, що релігійні спільноти повинні виконувати функцію моральної підтримки громадянського спротиву, становить лише 14,6%, що майже вдвічі менше. Це вказує на певний дисбаланс запитів: в умовах війни потреба у матеріальній допомозі є більш актуальною, ніж потреба у моральній підтримці.

Окрім благодійної та мобілізаційної функцій, релігійні спільноти залишаються важливими символічними центрами, які сприяють консолідації суспільства. Особливе місце у цьому процесі посідають релігійні лідери, яких 13% респондентів вважають посередниками у вирішенні соціальних конфліктів. Це узгоджується із загальносвітовою практикою залучення релігійних діячів до миротворчих ініціатив. Однак варто відзначити, що цей показник є порівняно низьким, що може свідчити про відсутність загальнонаціональних релігійних лідерів, які мали б широку підтримку серед різних конфесій. Наявні лідери мають радше локальний або регіональний вплив. Це питання потребує подальших соціологічних досліджень, щоб визначити, кого саме українці вважають релігійним лідером і чи усвідомлюють вони їхню роль у суспільстві.

Ці тенденції також вказують на певну поляризацію поглядів щодо взаємозв'язку між релігійністю та громадянською активністю. Частина опитаних розглядає ці сфери як незалежні - 12,8%, тоді як майже п'ята частина респондентів вважає, що релігія взагалі не впливає на громадянську активність - 19,5%. Це може бути наслідком секуляризації, а також відмінностей у рівні релігійної залученості серед представників різних соціальних груп.

Водночас 13,7% респондентів акцентують увагу на важливості відновлення зруйнованих храмів, що підкреслює значення релігійної інфраструктури не лише як місця поклоніння, а й як культурного символу. В умовах війни релігійні об'єкти стають маркерами історичної пам'яті та колективної ідентичності, що свідчить про їхню значущість у суспільній свідомості.

Таким чином, проведене дослідження підтверджує трансформацію ролі релігійних спільнот в українському суспільстві під час війни. Основний акцент зміщується на соціальну підтримку, волонтерську діяльність та гуманітарну допомогу, що свідчить про

адаптацію релігійних інституцій до запитів громадянського суспільства. Така тенденція може бути реакцією на посилення секуляризаційних процесів, що спонукає релігійні спільноти не лише зберігати свій вплив, але й розширювати його через соціально затребувані ініціативи.

Значна поляризація відповідей щодо взаємозв'язку релігійності та громадянської активності вказує на потребу подальшого дослідження ступеня релігійної залученості та її впливу на суспільну консолідацію. Також залишається відкритим питання щодо ролі релігійних лідерів у миротворчих процесах, оскільки їхній вплив в українському контексті наразі залишається локалізованим. Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз довготривалих наслідків взаємодії релігійних спільнот і громадянського суспільства, зокрема їхньої ролі у формуванні національної ідентичності, а також вивчення потенційної еволюції релігійних організацій у повоєнний період.

Санжаревський Денис

аспірант кафедри бізнес-економіки та підприємництва
*Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана, Україна*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТРАНСПОРТНИХ КОМПАНІЙ ТА ПРИНЦИПИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ВОДНІЙ ЛОГІСТИЦІ

У сучасних умовах глобалізації та геоекономічних змін водний транспорт відіграє важливу роль у забезпеченні сталого економічного розвитку, міжнародної торгівлі та логістики. Водночас, діяльність транспортних компаній має значний соціальний і екологічний вплив, що вимагає впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та сталого розвитку. Зростаюча увага до екологічних стандартів, енергоефективності, соціального партнерства та етичного ведення бізнесу створює нові виклики та можливості для водної логістики. Особливо - це актуально для України, яка має значний потенціал розвитку внутрішніх водних шляхів і портової інфраструктури. Впровадження соціально відповідальних практик може сприяти не лише екологічній безпеці, а й підвищенню конкурентоспроможності українських транспортних компаній на міжнародному ринку.

Розвиток водної логістики в Україні вимагає впровадження ефективних механізмів управління, зокрема, з урахуванням принципів сталого розвитку та соціальної відповідальності. У сучасних наукових дослідженнях особливу увагу приділяють питанням ентропійного управління логістичними процесами, мінімізації ризиків через відповідність